

Asia: VN/20279/2023

**Korkeimman oikeuden esitys lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä,
oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien
säännösten täydentäminen**

1. Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa korkeimman oikeuden esityksestä?

-

2. Hyppyvalituslupa

Lausuntonne esityksestä koskien hyppyvalituslupaa.

-

3. Ennakkopäätöskysymys

Lausuntonne esityksestä koskien ennakkopäätöskysymystä.

-

4. Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa korkeimman oikeuden esityksestä?

Asia: Korkeimman oikeuden esitys lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä,

oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten täydentäminen, oikeusministeriön lausuntopyyntö 11.9.2023 DNro VN/20279/2023

Oikeusministeriö on varannut kärjäoikeudelle mahdollisuuden antaa lausunto korkeimman oikeuden esityksestä.

Käräjäoikeus kiittää mahdollisuudesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Korkeimman oikeuden muutoksenhakutyöryhmä on tehnyt perusteellista työtä. Muutoksenhakutyöryhmän muistion perusteella on hyvät edellytykset arvioida muutosten tarpeellisuutta. Uudistusesitys on kokonaisuudessaan kannatettava. Käräjäoikeus ottaa jäljempänä lausunnossaan yksityiskohtaisemmin kantaa esitettyyn.

1. Tausta ja tavoitteet

Lausuntopyyntöön liitetyn korkeimman oikeuden muutoksenhakutyöryhmän muistion 16.6.2023 mukaan KKO:n edellytykset antaa kattavasti ennakkopäätöksiä ovat heikentyneet erityisesti siviiliasioissa. Kehityksen taustalla on valituslupa-asioiden määrään vähentyminen ja hovioikeuksissa sovellettava jatkokäsittelylupajärjestelmä. Kuten muistiossa on todettu, tuomioistuimissa käsiteltävien riita-asioiden lukumäärä on Suomessa kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen alhainen.

Käräjäoikeus jakaa muistiossa esitetyn huolen siitä, että prosessikynnyksen nouseminen on omiaan johtamaan koko oikeusvaltion legitimitietin rapautumiseen. Käräjäoikeus kuitenkin huomauttaa, että riita-asioiden valituslupa-asioiden vähentyminen johtuu osaksi myös sovintokulttuurin kehittymisestä käräjäoikeuksissa. Sekä sovinnon edistäminen riita-asian oikeudenkäynnissä että tuomioistuinsovittelu ovat kehittyneet siihen suuntaan, että siviiliprosessi käräjäoikeudessa on nykyisin aikaisempaa korostetummin sovintoon tähtäävä menettely. Se, että asianosaiset sopivat juttunsa ilman pääkäsittelyä ja muutoksenhakua, on monella tavalla omiaan vahvistamaan tuomioistuinten ja oikeusvaltion legitimitettä.

Edellä lausuttu ei poista sitä tosiasiaa, että monissa tapauksissa asianosaiset eivät halua sovintoa, vaan sitä, että tuomioistuin ratkaisee jutun lain mukaisesti. Tuomioistuinten velvollisuus on taata oikeuksiin pääsy myös näissä tilanteissa. Käräjäoikeuksien oikeudenkäyntimenettelyn hitaus ja korkeat kustannukset ovatkin suuri ongelma, johon nyt kyseessä olevalla esityksellä on ainoastaan marginaalinen vaikutus. Olisikin tärkeää, että oikeudenkäynnin tehostamista alioikeuksissa koskevia toimenpiteitä jatketaan. Esimerkkinä mainittakoon, että Suomeen pitäisi pikaisesti säätää pienkannemenettely, joka on käytössä useimmissa muissa EU:n jäsenmaissa.

Tähän liittyvänä yleisenä havaintona käräjäoikeus tuo esiin huolensa siitä, missä määrin viime aikoina toteutetuissa ja suunnitelluissa menettelyuudistuksissa on otettu huomioon oikeudenkäynnin keston ja oikeudenkäyntikuluihin liittyvät seikat. Esimerkiksi sinänsä tervetullut todistetallenneuudistus (96/2022) ja siihen liittyvä todisteiden jäsentäminen ja todistelun jäsenneily vastaanottaminen saattaa lukuisten positiivisten vaikutusten ohella johtaa siihen, että oikeudenkäyntien kesto nimenomaan käräjäoikeuksissa entisestään kasvaa ja myös alioikeuskäsittelystä johtuvat kulut nousevat.

2. Ns. hyppyvalituslupa

Käräjäoikeus kannattaa esitystä, jonka mukaan oikeudenkäymiskaaren 30 lukuun lisätään uusi 3 a §, jossa säädettäisiin ns. hyppyvalitusluvasta korkeimmassa oikeudessa. Käräjäoikeudella ei ole edellytyksiä arvioida hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen tapah-tuvaan muutoksenhakuun liittyviä kysymyksiä yksityiskohtaisemmin. Yleisellä tasolla olisi kuitenkin positiivista, että ennakkopäätöksissä otettaisiin mahdollisimman usein kantaa myös asianosaisille merkityksellisiin aineellisiin kysymyksiin, eikä ainoastaan menettelyyn. Ei ole suotavaa, että suuri osa prejudikaateista koskee pelkästään hovioikeuden menettelyä, ts. sellaista seikkaa, jolla on asianosaisille ja kansalaisille yleisemminkin ainoastaan välillistä merkitystä. Tältä kannalta tarkasteltuna hyppyvalituslupaa koskeva esitys on myös omiaan vahvistamaan kansalaisten luottamusta tuomioistuinten toimintaan.

3. Ennakkopäätöskysymys

Käräjäoikeus kannattaa myös esitystä, jonka mukaan oikeudenkäymiskaaren 30 a lukuun lisätään uusi 7 §, jossa säädettäisiin ennakkopäätöskysymyksen siirtämisestä korkeimmalle oikeudelle. Tämän esityksen osalta käräjäoikeudella on kuitenkin myös käsittelyn joutuisuuteen liittyviä epäilyjä, jotka tulisi ottaa huomioon uudistusta edelleen valmisteltaessa.

Korkeimman oikeuden muistion 16.6.2023 sivulla 12 on mainittu esimerkkejä, joissa uusi säännös voisi tulla sovellettavaksi. Käräjäoikeus pitää tätä esimerkkiluetteloa varsin onnistuneena. Erityisesti käräjäoikeus on kiinnittänyt huomiota a) toimivaltaepäselvyyksiä koskeviin tilanteisiin, b) siirtymäsääntelyn tulkinnanvaraisuudesta johtuviin epäselvyyksiin sekä c) rikosjuttujen hyödyntämiskieltoihin.

a) Toimivaltaepäselvyyksien ja muiden ehdottomien prosessinedellytysten tulkinnan osalta ehdotettu järjestelmä voisi lieventää toisinaan sangen joustamattomaan prosessinedellytysjärjestelmään liittyviä kohtuuttomia tilanteita. Ongelmana on ainoastaan se, että usein kyse on harvoin esiin tulevista tilanteista, joissa ongelmaa ei lainkaan havaita alioikeusvaiheessa.

b) Epämääräiset siirtymäsäännökset ovat toisinaan ongelmallisia käräjäoikeuksissa. Kuten korkeimman oikeuden muistiossa on mainittu, ehdotetulle järjestelmälle olisi ollut tarve esimerkiksi tuomioistuimen asiallista toimivaltaa ajokiellon määräämistä koskevan ratkaisun KKO 2020:11 tarkoittamassa tapauksessa. Tuohon kysymykseen liittynyt epäselvyys aiheutti aikanaan paljon epäyhtenäistä oikeuskäytäntöä.

c) Hyödyntämiskieltoja rikosasiassa koskevat käytännöt ovat kärjäoikeuden käsityksen mukaan edelleen erittäin epäyhtenäisiä. Tässä aihepiirissä olisi lukuisia kysymyksiä, joita tulisi selventää ennakkopäätöksillä.

Esitetyn muutoksen kritiikkiin aihetta antavat piirteet liittyvät asian käsittelyn joutuisuuteen. Ennakkopäätöskysymyksen muotoileminen korkeimmalle oikeudelle edellyttää huolellista valmistelua ja kysymyksen hiomista tuomioistuimen ja asianosaisten avustajien kesken. Tämä on puolestaan omiaan johtamaan siihen, että jutun käsittely kärjäoikeudessa venyy jo ennen kuin ennakkopäätöskysymys siirretään korkeimpaan oikeuteen. Lisäksi on vaarana, että ennakkopäätöskysymyksen ratkaisun jälkeen tuomioistuimen ja avustajien aikataulujen vuoksi käsittely viivästyy edelleen. Tämän vuoksi kärjäoikeus epäilee sitä, edistääkö esitetty uudistus joutuisuutta.

Tämä lausunto on käsitelty kärjäoikeuden laajennetussa johtoryhmässä 12.10.2023.

Lausunnon ovat laatineet kärjätuomari Matti Kuuliala ja laamanni Tomi Vistilä

Jyväskylässä 12.10.2023

Tomi Vistilä

Laamanni

Vistilä Tomi
Keski-Suomen kärjäoikeus

